

PROFETENS SUNNA OG HADITH-LITTERATUREN

Muhammed er en central skikkelse i islam. Muhammed anses for at være et menneske, og han må derfor på ingen måde tilbedes som en guddom. Men for mange muslimer anses han for at være et idealmenneske og det eksemplariske billede på den perfekte muslim. Hvis man som muslim ønsker at leve i overensstemmelse med Allahs vilje, kan man, ud over at læse i Koranen, også se på, hvordan Muhammed levede sit liv. Man kan med andre ord leve i overensstemmelse med Muhammeds sunna. Sunna kan oversættes med "betrådt sti", og begrebet henviser til Muhammeds praksis og livsmåde og er derfor et eksempel til efterlevelse. Forestillingen er, at eftersom Muhammed er Allahs profet, ved han bedre end nogen anden, hvordan man kan praktisere Allahs vilje i det levede liv. Muhammeds sunna fungerer således bl.a. som kommentarer og tilføjelser til Koranens udsagn. Profetens ord og opførelse er en autoritativ og normgivende model for, hvordan alle muslimer bør leve deres liv.

Muslimer har kendskab til profetens sunna gennem hadith-teksterne og biografier om profeten. En hadith er en beretning, som handler om, hvad profeten sagde og gjorde. Hadith-litteraturen består af to dele: "Isnad" som opremser en kæde af vidner, der har hørt, hvad Muhammed har sagt og gjort, og "matn" som er selve fortællingen, der illustrerer profetens sunna. Der findes tusindvis af hadith-beretninger, som dækker næsten alt. De handler om, hvordan ritualer skal praktiseres, de omhandler etikette og personlig hygiejne, de indeholder teologiske og eskatologiske refleksioner, og de kommenterer på, hvad der er forbudt og tilladt. Uden disse fortællinger ville der mangle en uvurderlig vejledning i mange aspekter af det muslimske liv.

Hvor Koranen er ukrænkelig, fejlfri og evig, er situationen en anden med hadith-beretninger. I århundrederne, som fulgte efter Muhammeds død, blev det stadig mere vanskeligt at vurdere, hvilke fortællinger der med sikkerhed kunne siges at beskrive Muhammeds sunna på autentisk vis. Der blev fx produceret hadith-fortællinger, som skulle bruges til at understøtte og legitimere samtidens politiske tiltag. For den troende, som skulle følge profetens sunna, var det imidlertid af afgørende betydning at vide, om fortællingerne kunne anses for at være i overensstemmelse med profetens ord og handlinger. Der var med andre ord behov for en kritisk vurdering af, hvilke hadith-fortællinger som fra en emic-synsvinkel kunne anskues som autentiske, og hvilke som måtte anskues som fabrikerede. Dette tekstkritiske arbejde medførte, at man i dag inddeler hadith i forskellige kategorier som svag (da'if), god (hasan) og autentisk (sahih). Seks værker har i dag status som kanoniske for sunni-muslimer, hvoraf de to vigtigste er *Sahih al-Bukhari* og *Sahih Muslim*. Begge værker er fra midten af 800-tallet.

SUNNA OG HADITH

Det kan være vanskeligt at skelne mellem begreberne sunna og hadith, fordi begge dele ofte oversættes med traditionen. En skelnen kan være følgende:

- Sunna er den totale sum af, hvad Muhammed sagde og gjorde. Sunna har ikke form af en tekst.
- Hadith er den enkelte beretning om, hvad Muhammed sagde og gjorde. Hadith er udformet som en tekst.
- Hadith er på den måde en kilde til og et skriftlig vidnesbyrd om profetens sunna, men sunna går forud for hadith.

MUHAMMEDS LIV: EN HAGIOGRAFI

Hovedkilden til de fleste biografier om Muhammed er Ibn Ishaqs (d. 767) og Ibn Hishams (d. 833) legendariske sira-værker samt hadith-traditionen. Sira kan oversættes med "rejse" og er en fast betegnelse for de biografiske fortællinger om Muhammed. Såvel hadith som sira-beretningerne er naturligvis tendentiøse og stærkt farvede af de muslimske historikers emic-perspektiv. Set fra et etic-perspektiv, er der snarere tale om hagiografier end om objektiv historieskrivning. En hagiografi er en særlig slags mytisk biografi, som benyttes inden for flere religioner. Den har ikke som almindelige biografier alene til hensigt at give et indblik i personens liv, men er i islam tillige produceret med det formål at knytte Muhammeds liv sammen med islams specifikke indhold. På den måde legitimerer hagiografien religionens særlige værdier og religiøse selvforståelse. Kilderne har til hensigt at skildre Muhammed som en udvalgt budbringer, islams grundlægger og menneskelig rollemodel.

RELIGIØS PRAKSIS

Hvert sekund, døgnet rundt, er der et sted i verden en muslim, der bøjer sig ærbødigt i bøn. Islam betyder underkastelse, og en muslim er således et menneske, der underkaster sig guden Allah og med tydelighed demonstrerer dette gennem en række rituelle handlinger. Troen er naturligvis vigtig, men det er den praktisk-rituelle dimension (ortopraksien), der er det ydre fællestæk for muslimer verden over, trods deres øvrige meget forskellige måder at praktisere islam på. At være muslim er ikke kun noget, man føler og er, men i høj grad også noget man gør.

I den muslimske teologi skelnes mellem de rituelle kategorier ibadat og muamalat. Ibadat er betegnelsen for de ritualer, der traditionelt er blevet defineret som de obligatoriske pligter over for Allah. Hertil regnes bl.a. rituel

renhed og de fem søjler. Muamalat dækker over de sociale, juridiske og økonomiske forpligtelser i muslimens dagligdag. Det er fx rituelle aktiviteter knyttet til spiseregler og ceremonier som vielse og omskæring, der betoner fællesskabet i ummaen. Grænsen mellem hvilke ritualer der regnes som hhv. ibadat og muamalat er flydende, da regional praksis varierer og er til stadig diskussion blandt retslærde fra forskellige lovskoler. Ritualerne markerer menneskets lydighed over for Allah og skal opfattes som tegn på hengivelse, snarere end byrdefuld tvang.

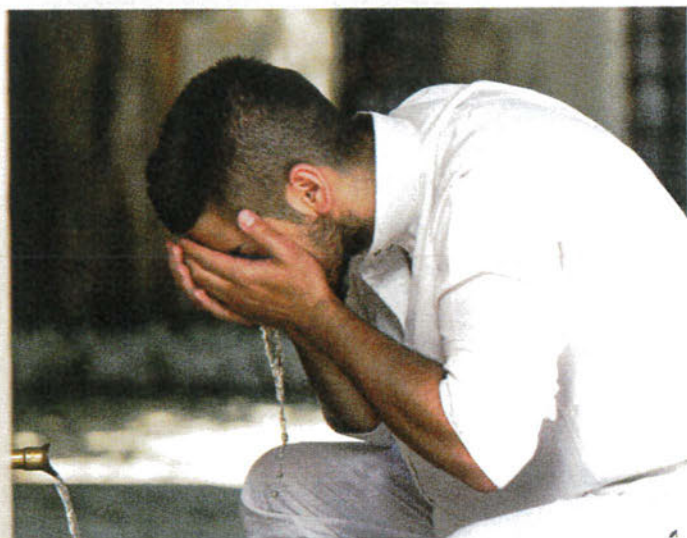
TROSBEKENDELSEN (SHAHADA)

En trosbekendelse sammenfatter de vigtigste og mest grundlæggende træk ved en religion. På dansk lyder den muslimske trosbekendelse, "Vidnesbyrdet": "Jeg bevidner: Der er ingen gud foruden Gud, og Muhammed er hans sendebud." Bekendelsen indgår i tidebønnen og fremhæver to centrale dogmer: den radikale monoteisme, dvs. Allahs enhed (tawhid) og Muhammeds status som særligt udvalgt.

Trosbekendelsen indgår endvidere i indvielsesritualet, når en person konverterer til islam. Her skal den reciteres med den oprigtige intention på arabisk i to mandlige vidners nærvær, hvorefter vedkommende er muslim. Det er let at konvertere eller snarere "re-konvertere", da hele menneskehe-

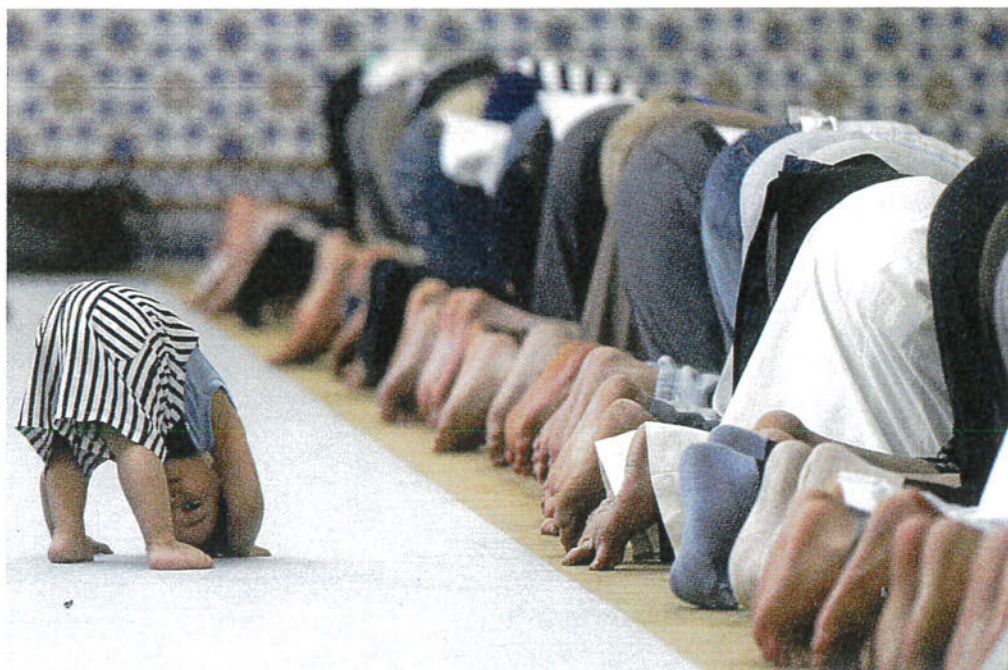
RITUEL RENHED

Renhedsforskrifterne spiller en stor rolle i islam. Renheden er ikke alene et spørgsmål om fysisk hygiejne, men handler i højere grad om en

symbolsk, åndelig tilstand som mennesket bør befinde sig i, når det indgår i en privilegeret tale-situation med det hellige, Gud. Ifølge islam er alle former for urenhed fremmed for Allah. Stærk aggressivitet, seksuel aktivitet, toiletbesøg, indtagelse af urene fødevarer eller menstruation kræver derfor omfattende renselse, ghusl (et bad). Mens man kan nøjes med mindre afvaskning af hoved, arme og fødder (wudu), før den daglige tidebøn.

Renhedsforskrifterne er mange, men ikke ufravigelige. Der gælder således en række undtagelser ved sygdom eller rejser, eller hvis en muslim fx ikke har adgang til rent vand inden bøn. Her kan man bruge fint sand i stedet. Disse undtagelser fremhæves af muslimer som eksempler på Allahs store barmhjertighed ift. mennesket. Det centrale er ikke den hygiejniske renhed, men intentionen og den mentale tilstand som mennesket indtager ift. Allah.

Det arabiske ord for moské, masjid, betyder "stedet hvor man kaster sig ned" og hentyder til ritualen, hvor muslimer bøjer sig i bøn. Om fredagen samles man typisk til middagsbønnen, der efterfølges af en prædiken, khutba. Kønnene beder ofte adskilt. I moskéen beder kvinderne typisk bagerst eller i et separat rum.

den jo i udgangspunktet er født som muslimer.

Desuden har det været tradition, at trosbekendelsen er de første ord, man hvisker i et nyfødt barns øre. Ligesom trosbekendelsen tit anvendes som dekorativ, kalligrafisk udsmykning på amuletter, flag, mønter og bygningsværker.

BØNNEN (SALAT)

Når den nødvendige renselse er udført, er en muslim klar til at vise sin tilbedelse til Allah. Tidebønnen er en pligt for alle muslimer over 10 år. Den følger døgnets rytme og skal ideelt udføres fem gange dagligt i retning mod Kabaen i Mekka. Ritualen består af en række stående og knælende bevægelser (prostrationer), og rituelle ord skal udsiges på arabisk. Bønnen er ikke en bøn om noget konkret, men snarere et fysisk udtryk for en muslims underkastelse og hengivelse over for Allah. Intentionen bag bønnen er derfor meget vigtig for bønnens gyldighed. Bønnen kan udføres overalt – inde, ude, på gaden eller i hjemmet, så længe det ikke er urene steder som fx toilettet, men Muhammed hævdes ifølge sunna at have udtalt, at den kollektive bøn i moskéen er 15 gange så værdifuld som den individuelle bøn. Om fredagen er det en pligt for mænd og anbefalelsesværdigt for kvinder at samles i moskéen, hvor bønnen ledes af en imam (en bønneleder) og kombineres med en prædiken (khutba).

Ritualen kan foregå på et bedetæppe, der typisk er dekoreret med en angivelse af retningen mod Mekka. Tæppet markerer overgangen fra den profane til den hellige sfære. Derved træder den bedende væk fra hverdagen og ind i et fysisk afgrænset rum, hvor kommunikationen med det hellige kan finde sted.

ALMISSE (ZAKAT)

Almisse er en velgørehedsdonation, der gives til de nødlidende. Som troende muslim er man forpligtet til at give ca. 2,5 % af sin formue til syge og fattige en gang om året. I muslimske lande bliver den humanitære skat administreret af staten, mens det andre steder typisk er den lokale moské, der indsamler og distribuerer pengene. Det arabiske ord zakat betyder "renselse" og afspejler, hvordan man ved at dele ud af sit materielle overskud og hjælpe andre opnår en åndelig renselse. Der betales typisk zakat ved eid al-fitr-festen, der markerer Ramadanens afslutning.

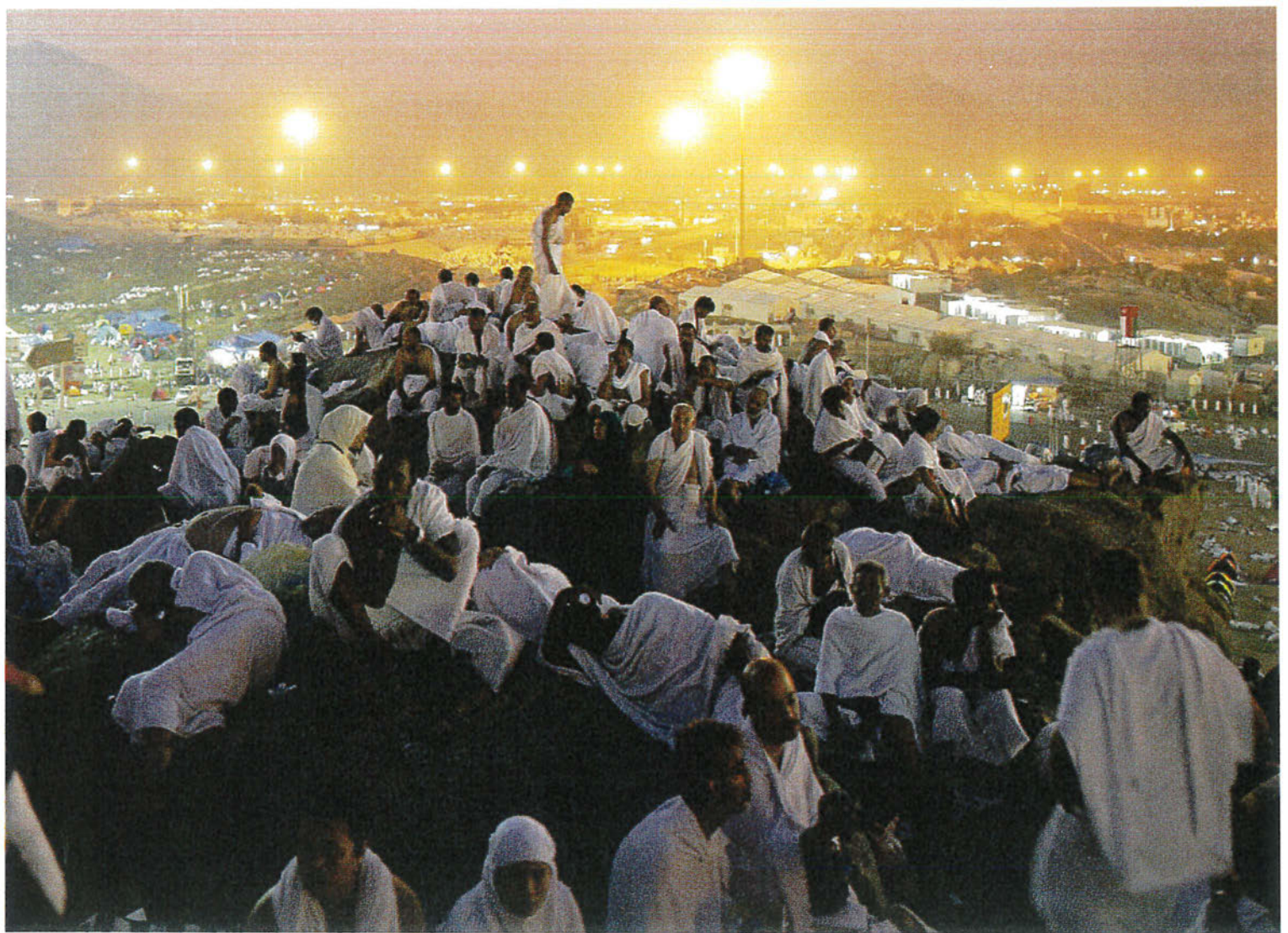
FASTE (SAWM)

Fasten finder sted i måneden ramadan, der er den niende i den muslimske månekalender. Fasten afsluttes med fejring af Skæbnenatten, hvor Muhammed ifølge Koranen modtog sin første åbenbaring. Fasten er et kulturdrama, hvilket man markerer ved at recitere et udvalgt tekststykke af Koranen hver nat. Den hellige tekst er til formålet opdelt i 30 afsnit, så den reciteres i sin helhed i løbet af måneden. Ligesom Muhammed modtog Koranen i en mytisk fortid, modtager muslimer Koranen hvert år i måneden ramadan.

Fasten er ligesom almissen en form for åndelig og fysisk renselse. Det arabiske ord for faste, sawm, betyder "at afstå", og under fasten må man således hverken spise, drikke, ryge eller dyrke sex fra daggry til solnedgang. Efter solnedgang brydes fasten for dagen, og der serveres særlig god og lækker mad, som nydes i familiens skød. Formålet med afholdenheden er at nå det rituelle nulpunkt, hvorfra man er parat til at modtage Allahs velsignelse og hellige budskab. Fokus forskydes derfor fra de fysiske fristelser og materielle goder til mere åndelige aktiviteter, såsom andagt, bøn og koranlæsning. Der er dog en række undtagelser, der gælder børn, gravide, menstruerende kvinder, rejsende, ældre og syge. Fastemåneden afsluttes med en fest, eid al-fitr, hvor man besøger familie og bekendte og tabuerne igen kan brydes.

Vejskilt i Mekka.
Kun muslimer har
adgang til Mekka.

PILGRIMSFÆRD (HAJJ)

En rettroende muslim bør mindst én gang i sit liv drage på pilgrimsfærd til Kabaen i Mekka, såfremt vedkommende har økonomi og helbred til det. Mekka er den muslimske ummas axis mundi. Det var her profeten Muhammed blev født og siden modtog sin første åbenbaring, og det var her urmonoteisten Abraham i mytisk tid opførte Kabaen sammen med sin søn Ismael. Pilgrimsfærden er både et kultdrama og et overgangsritual, hvor man bliver rensset for sine tidligere synder, og enhver, der gennemfører den, må derfor smykke sig med den ærefulde titel hajji/hajja som markering af deres nye status.

Pilgrimsfærden består af et større kompleks af individuelle og kollektive tabuer og riter, hvoraf mange er knyttet til mytekomplekset omkring forbilledet Abraham. De troende skal gennem en dramatisering reaktualisere de mytiske begivenheder som en forberedelse til et højere religiøst stadie. Fx skal de kaste sten efter en søjle på samme måde, som Abraham kastede sten efter Iblis (Satan).

Alle mænd skal være iklædt en simpel, hvid dragt (ihram-dragten), der symboliserer rituel renhed og fællesskab samt understreger, hvordan alle – rige, fattige, unge, gamle, mænd og kvinder – er lige for Allah og vil være

Hajj er et vigtigt overgangsritual, som bør udføres én gang i livet. Ritualer er knyttet til myter, som omhandler profeterne Abraham og Muhammed.

det på dommedag. Under pilgrimsfærden er der forbud mod at klippe hår og anvende parfume eller smykker. Der er desuden en række tabuer forbundet med seksuel adfærd. Blandt de obligatoriske og vigtigste ritualer er vandringen syv gange rundt om Kabaen (tawaf) samt fællesbønnen på Arafat-sletten, der demonstrerer en intensivering i tilbedelsen af Allah og markerer stedet, hvor Muhammed ifølge de islamiske fortællinger holdt sin legendariske afskedsprædiken.

I en religionshistorisk optik er det interessant, hvordan pilgrimsfærden på synkretistisk vis forener brudstykker af gammeltestamentlige myter med elementer fra den hedenske, præislamiske praksis, bl.a. omkredsningen af Kabaen. Da Muhammed i 630 rensede helligdommen for natur- og stammeguddomme og indstiftede den muslimske pilgrimsfærd som et helligt ritual til efterfølgelse, erstattede han dog samtidig polyteismen med en absolut monoteisme.

Ritualet afsluttes med et slagtoffer ved festen eid al-adha, der fejres samtidigt af muslimer verden over.

Man skelner mellem den lille og den store pilgrimsfærd. Den lille, frivillige og knap så omfattende, umra, kan finde sted hele året, mens hajj skal gennemføres i måneden dhu al-hijja. Tidligere var pilgrimsfærden et ideal, men sjældent en realiserbar mulighed for flertallet af muslimer. I samtidens globaliserede verden er der nu mere end to millioner pilgrimme, der hvert år drager afsted på hajj. Dette giver store organisatoriske udfordringer for det saudiarabiske styre. Kvoteordninger er derfor blevet indført, og kun muslimer kan få et pilgrimsvisum. Danske muslimer skal søge gennem deres lokale moské eller islamiske trossamfund.

